

Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU51

Riksrevisionens rapport om statliga stöd med delat myndighetsansvar

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna. Utskottet noterar att regeringen avser att delvis vidta åtgärder med anledning av Riksrevisionens rekommendationer och framhåller därtill vikten av att regeringen i sin styrning arbetar vidare på ett sätt som främjar en god hushållning med statens medel.

Behandlade förslag

Skrivelse 2020/21:102 Riksrevisionens rapport om statliga stöd med delat myndighetsansvar.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden.....	5
Riksrevisionens rapport om statliga stöd med delat myndighetsansvar	5
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Skrivelsen.....	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksrevisionens rapport om statliga stöd med delat myndighetsansvar

Riksdagen lägger skrivelse 2020/21:102 till handlingarna.

Stockholm den 1 juni 2021

På finansutskottets vägnar

Åsa Westlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Åsa Westlund (S), Elisabeth Svantesson (M), Gunilla Carlsson (S), Edward Riedl (M), Oscar Sjöstedt (SD), Ulla Andersson (V), Jan Ericson (M), Dennis Dioukarev (SD), Ingela Nylund Watz (S), Jakob Forssmed (KD), Ingemar Nilsson (S), Mats Persson (L), Charlotte Quensel (SD), Karolina Skog (MP), Magdalena Schröder (M), Eva Lindh (S) och Lars Thomsson (C).

Redogörelse för ärendet

I regeringens skrivelse 2020/21:102 Riksrevisionens rapport om statliga stöd med delat myndighetsansvar behandlas Riksrevisionens granskningsrapport RiR 2020:23. I rapporten har Riksrevisionen granskat huruvida det delade myndighetsansvaret för vissa statliga stöd är välmotiverat och om verksamheten har organiserats på ett effektivt sätt. Riksdagen överlämnade granskningsrapporten till regeringen den 26 november 2020. Regeringen lämnade den 11 mars 2021 sin skrivelse till riksdagen med anledning av granskningsrapporten.

Inga motioner har väckts med anledning av regeringens skrivelse.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om statliga stöd med delat myndighetsansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Riksrevisionens granskningsrapport

Den statliga budgeten innehåller ett stort antal olika stöd som lämnas till individer, företag, kommuner och andra organisationer. I många fall är det en och samma myndighet som disponerar anslaget, prövar ärenden och beslutar samt betalar ut stödet. I vissa fall är dock ansvaret för ett statligt stöd delat mellan flera myndigheter. Exempelvis kan en myndighet disponera anslaget och betala ut stödet, medan en annan myndighet svarar för handläggning och beslutsfattande.

Syftet med Riksrevisionens granskning har varit att granska huruvida det delade myndighetsansvaret för vissa statliga stöd är välmotiverat och om verksamheten har organiserats på ett effektivt sätt. Bakgrunden till granskningen är att Riksrevisionen i sin årliga revision av myndigheternas årsredovisningar sett indikationer på problem där det förekommer ett delat myndighetsansvar för vissa anslag i statens budget.

Granskningen omfattar ett antal stöd som delas in i tre huvudkategorier av styrnings- och ansvarsrelationer:

- Inom den första kategorin Delat ansvar mellan länsstyrelser och andra statliga myndigheter har Riksrevisionen granskat investeringsstöd för student- och hyresbostäder, investeringsstöd för solceller och EU-bidrag för jordbruk och stöd till sanering av förorenad mark.
- Inom den andra kategorin Delat ansvar mellan statliga myndigheter har Riksrevisionen granskat tre anslag: aktivitetsstöd, etableringsersättning och nystartsjobb.
- Inom den tredje kategorin Delat ansvar mellan Regeringskansliet och statliga myndigheter har Riksrevisionen granskat de medel som Kammarkollegiet och Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) disponerar och betalar ut, men där Regeringskansliet fattar beslut om utbetalningar.

Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer

Riksrevisionens övergripande slutsats är att ansvarsfördelningen för flera av de granskade stöden är väl avvägd och effektiv men att det också finns stöd

där förenklningar bör göras. Det skulle kunna minska problemen med det delade ansvaret. För ett par av stöden gör Riksrevisionen bedömningen att en myndighet bör ansvara för både beslut och utbetalningar. För ett par andra stöd bedömer Riksrevisionen att antalet statliga aktörer som är inblandade i stödgivningen kan reduceras. Granskningen visar också att det finns flera fall av brister i myndigheternas digitala handläggarstöd, och att dessa problem blir större när ansvaret är delat. Vid delat ansvar finns även en risk för att det uppkommer oklarheter i rollfördelningen och att det finns frågor som faller mellan stolarna. Riksrevisionen har dock funnit att de inblandade myndigheterna i stort har klarat av att hantera denna risk och att ansvarsfördelningen när det gäller de flesta stöd är tydlig. För de stöd som har undersökts finner Riksrevisionen även att regeringen och berörda myndigheter har tagit ansvar för att för att utveckla verksamheterna.

Riksrevisionen lämnar följande rekommendationer till regeringen:

- Låt Försäkringskassan svara för dispositionsrätten för de anslagsposter som finansierar aktivitetsstöd och etableringsersättning.
- Låt Kammarkollegiet svara för alla utbetalningar när Regeringskansliet fattar beslut om utbetalningar.
- Låt en myndighet svara för både dispositionsrätten till anslaget för solcellsstöd och utbetalningar av stödet, förutsatt att stödet inte upphör att gälla 2021.
- Revidera förordningen för sanering av förorenad mark så att länsstyrelsernas roll i arbetet med stödet förtydligas, samt att Naturvårdsverket får uppgiften att betala ut medel direkt till huvudmännen för saneringsprojekt.
- Överväg att ta ett särskilt beslut om att tillåta anslagssparande inom anslaget för stöd till förorenad mark, när medel som öronmärkts för enskilda projekt i vissa fall blir försenade över ett årsskifte.
- Ge en lämplig myndighet, exempelvis Myndigheten för digital förvaltning, uppdraget att utreda möjligheten att i högre grad än i dag samordna statliga myndigheters arbete med att utveckla digitaliserade ärendehandläggnings-system för statlig stödgivning.

Regeringens skrivelse

Regeringens bedömning av Riksrevisionens iakttagelser

När det gäller dispositionsrätten till anslagen för aktivitetsstöd och etableringsersättning delar regeringen inte Riksrevisionens bedömning att Försäkringskassan bör svara för dispositionsrätten för de anslag som finansierar aktivitetsstöd och etableringsersättning. Regeringen konstaterar att Arbetsförmedlingen har det samlade ansvaret för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och därför disponerar medlen för insatser inom aktivitetsstöd och etableringsersättning. Regeringen anser att den nuvarande ansvarsfördelningen mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är den mest

ändamålsenliga. Regeringen delar dock Riksrevisionens bedömning om vikten av att undvika oklara ansvarsförhållanden och följer löpande frågan.

Till skillnad från Riksrevisionen anser regeringen att det inte finns tillräckliga skäl att låta Kammarkollegiet svara även för Sidas utbetalningar när Regeringskansliet fattar beslut om utbetalningar. Enligt regeringen skulle en övergång till en ordning där en och samma myndighet ansvarar för utbetalningarna inte leda till samordningsvinster och hänvisar till att systemen inte är utbytbara. Regeringen framhåller att den regelbundet ser över ansvarsfördelningen mellan de berörda myndigheterna för att säkerställa en effektiv hantering.

Angående dispositionsrätten för anslaget till solcellsstödet anser regeringen att de ansvariga myndigheterna har tydliggjort rollfördelningen mellan sig, men instämmer i Riksrevisionens bedömning att den nuvarande situationen kan leda till att frågor om stöd behöver hänvisas mellan myndigheterna. Regeringen konstaterar dock samtidigt att investeringsstödet för solceller är under utveckling och att man bl.a. därför inte avser att genomföra några förändringar i ansvarsförhållandena när det gäller hanteringen av stödet.

När det gäller stödet för sanering av förorenad mark delar regeringen Riksrevisionens bedömning, både i fråga om att det delade ansvaret mellan Naturvårdsverket och länsstyrelserna är motiverat och om att länsstyrelsernas roll och ansvar inte är helt tydligt i den förordning som styr stödet. Regeringen avser att se över och uppdatera förordningen, bl.a. för att tydliggöra rollerna och ansvarsfördelningen. Inom ramen för översynen av förordningen avser regeringen också att analysera behovet av andra ändringar som kan bidra till en enklare, tydligare och effektivare handläggning. Regeringen instämmer i att det är ett problem med oförbrukade medel inom stödet för förorenade områden och anser att det är viktigt att säkerställa att anvisade medel används. Regeringen har i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2021 infört ett återrapporteringskrav enligt vilket länsstyrelserna bl.a. ska redovisa hur de under 2021 arbetat för att minska omfattningen av oförbrukade bidrag. Regeringen avser att följa hur myndigheternas arbete utvecklas och kommer att genomföra de ändringar som bedöms nödvändiga i samband med översynen av stödförordningen.

Regeringen delar Riksrevisionens bedömning om vikten av digitaliserade systemstöd för en effektiv ärendehandläggning. Regeringen instämmer delvis i Riksrevisionens bedömning om behovet av att i högre grad samordna statliga myndigheters möjligheter att bygga upp it-baserade ärendehandläggningssystem. Samtidigt framhåller regeringen att den svenska förvaltningsmodellens långtgående delegerade ansvar innebär att frågan om vilket systemstöd som behövs för en viss verksamhet i första hand är en fråga för den myndighet som ansvarar för verksamheten. I syfte att öka samordningen framhåller regeringen att den genomför en långsiktig satsning på att bygga upp en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte samt att särskilda medel för utveckling och förvaltning av förvaltningsgemensam digital infrastruktur har avsatts i statens budget för 2021. Regeringen bedömer

att dessa åtgärder innebär en ökad samordning av de statliga myndigheternas möjligheter att bygga upp it-baserade ärendehandläggningssystem, vilket i förlängningen kan bidra till att uppnå de effekter som Riksrevisionen efterfrågar.

Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser

Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och konstaterar att den utgör ett viktigt bidrag i det kontinuerliga förbättringsarbete som bedrivs när det gäller att hantera statliga stöd med delat myndighetsansvar. Regeringen delar delvis Riksrevisionens bedömning av behovet av åtgärder.

Regeringen avser inte att vida några åtgärder med anledning av Riksrevisionens rekommendationer i fråga om behovet av en ändrad ansvarsfördelning mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan för aktivitetsstöd och etableringsersättning. Regeringen avser inte heller att vidta några åtgärder när det gäller Kammarkollegiets och Sidans utbetalningar av vissa stöd som Regeringskansliet beslutar om. Regeringen framhåller vidare att den inte ser behovet av några åtgärder med anledning av Riksrevisionens rekommendation om solcellsstödet. När det gäller Riksrevisionens bedömning av behovet att i högre grad samordna statliga myndigheters möjligheter att bygga upp it-baserade ärendehandläggningssystem framhåller regeringen att det pågår ett arbete med att bygga upp en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte.

Regeringen avser att se över och uppdatera förordningen (2004:100) om avhjälpande av föroreningskador och statligt stöd för sådant avhjälpande, bl.a. för att tydliggöra rollerna och ansvarsfördelningen mellan Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare blivit uppmärksammat på frågor om delat myndighetsansvar. I behandlingen av Riksrevisorernas årliga rapport 2019 noterade utskottet att vissa iakttagelser inom ramen för den årliga revisionen återkommer år från år. En av dessa iakttagelser från Riksrevisionen är att det framkommit brister i verksamheter där ansvaret är delat mellan myndigheter (bet. 2018/19:FiU9, bet. 2019/20:FiU9).

Utskottet har även tidigare behandlat frågor om den statliga myndighetsstrukturen. I betänkande 2020/21:FiU25 Statlig förvaltning och statistikfrågor vidhöll utskottet sina tidigare framförda uppfattningar, bl.a. att arbetsfördelningen mellan riksdagen och regeringen är sådan att regeringen styr riket under ansvar inför riksdagen. Utskottet konstaterade vidare att regeringen lägger ned, ombildar och inrättar myndigheter i den utsträckning som den anser mest lämplig för olika verksamheter vid olika tillfällen. När det gäller frågor om statliga myndigheters kostnader har utskottet flera gånger tidigare, t.ex. i betänkande 2020/21:FiU25, framhållit att utgångspunkten för

all statlig verksamhet är att den ska bedrivas effektivt, och att det gäller både utförandet och användandet av statens medel.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på att Riksrevisionen har granskat frågan om delat myndighetsansvar för vissa statliga stöd, vilket är en fråga som utskottet tidigare uppmärksammats på i Riksrevisorernas årliga rapport. Utskottet konstaterar att regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och avser att delvis vidta åtgärder med anledning av rekommendationerna. Utskottet utgår från att regeringen i sin styrning arbetar vidare på ett sätt som främjar hög effektivitet i verksamheten och god hushållning med statens medel. Med detta föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2020/21:102 Riksrevisionens rapport om statliga stöd med delat myndighetsansvar.